

RIDDERLIJKE DUITSCHE ORDE
BALIJE VAN UTRECHT

BELEIDSNOTITIE
2018-2019

Inleiding.

Deze beleidsnotitie probeert bondig een inzicht te geven in de beleidsvoornemens van de RDO voor de komende twee jaar. Deze voornemens borduren vanzelfsprekend voort op het tien jaar geleden ingezette beleid en de daarin tot nu toe behaalde resultaten. Voor de publicatie op de website van de RDO in verband met de ANBI-wetgeving wordt deze notitie vanzelfsprekend ontdaan van het vermelde cijfermateriaal.

Inmiddels traditioneel in de opzet is de verdeling in de twee hoofddoelstellingen van beleid, sociaal en cultuurhistorisch. Binnen dat laatste krijgen de voornemens betreffende het archief ruim aandacht. Deze voornemens worden zichtbaar in de begrotingsopstelling voor 2018 en zullen ook in het jaar daarop een behoorlijk beslag leggen op de middelen voor cultuurhistorie. Het belang van het archief is, naast dat van de RDO zelf, die zich hieromtrent laat adviseren door een professionele Historische Commissie, in de eerste plaats voor wetenschappelijk onderzoek, vervolgens voor een breder geïnteresseerd publiek.

Sociaal.

De doelen van de RDO zijn traditioneel gekoppeld aan de middeleeuwse commanderijen. De projecten waarin deze koppeling het meest zichtbaar zijn, betreft de op te richten en inmiddels werkende noodhulpbureaus, SUN's (Stichting voor Urgente Noden), Niet zelden was het de RDO die de eerste initiatieven tot verkenning naar nut en noodzaak nam. Naast de inmiddels al langer functionerende SUN's, in Leiden, Utrecht, Friesland, Delft, opereren SUN's Groningen, Lekstroom (voorheen Nieuwegein) inmiddels op volle toeren. Dit vertaalt zich in vrijwel alle gevallen in een iets hogere bijdrage ten behoeve van het giftenbudget van de desbetreffende stichtingen. Een gemotiveerde aanvraag daartoe, gebaseerd op de resultaten van het voorafgaande jaar wordt door ons verlangd. Daarnaast worden door het secretariaat de prestaties (werkkosten, giftenbudget, aantal - en toegekende aanvragen en hoogte van de bijdragen) systematisch met elkaar vergeleken. Doordat de Commandeurs inmiddels in de besturen van de desbetreffende SUN's vertegenwoordigd zijn (m.u.v. Lekstroom), kunnen deze vergelijkende resultaten daar worden ingebracht.

2017 was zeker succesvol te noemen waar het gaat om de oprichting c.q. operationeel worden van vier nieuwe SUN's, te weten Krimpenerwaard (Commanderij Schoonhoven), Doesburg (Commanderij Doesburg), Twente (Commanderij Ootmarsum) en Rheden (Commanderij Dieren). De start in dit jaar geeft thans reeds bij enkelen een zodanig resultaat te zien dat de verwachting gerechtvaardigd is dat de bijdrage aan het giftenbudget van de afzonderlijke stichtingen zal moeten toenemen. In de (nauwe) contacten die het secretariaat met de desbetreffende werkorganisatie (d.i. de coördinator) heeft wordt steeds benadrukt dat de bijdrage mede afhankelijk is van andere donerende fondsen. Buitengewoon belangrijk voor de oprichting is het werk van de Stichting Urgente Noden Nederland, (SUNN). Niet minder belangrijk is ook de nazorg die vanuit deze stichting wordt verleend. Hierbij moet onder meer worden gedacht aan begeleiden van een coördinator, het verkrijgen van meerdere donoren, het behulpzaam zijn bij de feitelijke opstart. Hieraan wordt ook vanuit de RDO medewerking verleend; gezien de vele en goede contacten met andere vermogensfondsen, lokale bestuurders een welkome aanvulling.

De Giftencommissie heeft geadviseerd ten behoeve van de feitelijke opstartkosten van een SUN, zoals bouwen van een website, informatiemateriaal ten behoeve van de hulpverleners en overige maatschappelijke organisaties een bescheiden financiële bijdrage te verlenen. Dit onder voorwaarde dat in de financieringsbehoefte niet alleen door de RDO wordt voorzien. In de vorige Beleidsnotitie werd al gewag gemaakt van pogingen om in Tiel e.o. een SUN van de grond te tillen. De met name bestuurlijke stilte daaromheen, na het bezoek dat de

Commandeur van Tiel en de secretaris aan de burgemeester en de verantwoordelijke wethouder en de gekregen positieve respons was voor ons reden om de zaak nog eens wat “op te stoken”. Dit heeft geresulteerd in een presentatie in de gemeenteraad van Tiel eind 2017, te geven door de directeur van de SUNN en de secretaris.

Op het verlanglijstje blijven nog staan Zeeland (Commanderij Middelburg) en Giessenlanden (Commanderij Schelluinen).

Ook de Stichting Present is een “distributiekanaal” dat bij de RDO inmiddels een redelijk vaste plek in het giftenbeleid heeft gekregen. Vanaf het begin van deze stichting is de RDO daarbij betrokken. Aanvankelijk vanuit het idee dat door de RDO het materiaal beschikbaar zou worden gesteld om de klussen door vrijwilligers bij mensen thuis (gereedschap, verf, etc.) te kunnen uitvoeren. Het komend jaar zal de subsidieverlening aan de lokale stichtingen Present worden gezien vanuit de wetenschap dat de bijdragen voor het overgrote deel worden gebruikt om de coördinatie te kunnen betalen. Deze is cruciaal voor de intake van de cliënten, de uitvoering en de nazorg. Overigens bleek onlangs dat de lokale stichtingen voor 85% ook gemeentelijke subsidie ontvangen. Op basis van de jaarcijfers 2017 van de lokale stichtingen zal de eerste helft van 2018 het tot nu toe gevoerde beleid tegen het licht worden gehouden.

De ontwikkeling in de toename van projecten en gelijktijdige afname van de individuele aanvragen is al meerdere jaren te zien en lijkt zich te stabiliseren.

De dit jaar ingevoerde werkwijze bij het secretariaat om in de weken in de aanloop naar de vergaderingen van de Giftencommissie de aanvragen voor te bereiden en van een beknopt advies te voorzien zal met misschien een enkele aanpassing volgend jaar worden voortgezet. De voorbereiding en het verspreiden van de vergaderstukken vindt inmiddels geheel digitaal plaats. Dit kan wellicht nog wat worden verfijnd zodat het minder storingsgevoelig is, maar over het algemeen genomen werkt het naar tevredenheid. De mogelijkheid om verhelderende vragen te stellen door de leden zal ook de efficiëntie van de vergaderingen bevorderen. In de vergaderlijst staan ook alle individuele toekenningen genoemd, zodat ook daar vragen over gesteld kunnen worden.

Een punt dat zeker onze aandacht zal vragen zijn de nieuwe privacywetgeving, Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) die vanaf 28 mei 2018 in alle landen van de EU zal gaan gelden. De huidige Wet bescherming persoonsgegevens geldt dan niet meer. Deze AVG legt meer verantwoordelijkheid bij organisaties die persoonsgegevens opslaan; geeft versterking en uitbreiding van privacyrechten en toezichthouders kunnen (stevige) boetes uitdelen. Zonder ons nu heel schuldig te voelen, moet wel worden geconstateerd dat dit onderwerp binnen onze organisatie te weinig aandacht heeft gekregen. Op initiatief van de RDO zal de komende Algemene Ledenvergadering van de FIN (Vereniging van Fondsen in Nederland) in een aparte workshop aandacht aan dit item besteden.

Kaliningrad

Apart vermelding in deze notitie verdient Kaliningrad, de Regio die inmiddels al weer bijna 10 jaar geleden werd gekozen als buitenlandse regio vanwege de historische relatie. Ook in 2017 is er weer door de voorzitter van de Giftencommissie, ditmaal vergezeld door C.J.H. van Lynden, lid van die commissie, een bezoek aan deze Russische enclave gebracht. Wederom kon worden geconstateerd dat de inspanningen die door de RDO via de NGO Profko worden geleverd, vrucht afwerpen. Punt van zorg is de voortgaande financiering van Profko. Het ziet er naar uit dat aan het begin van 2018 samen met de Schmittstiftung tot een visie zal moeten worden gekomen over een voortzetting van de financiële hulp en de ondersteuning van en via Profko. Het uitgangspunt van de RDO is steeds geweest dat wij geen langjarige

verplichtingen jegens Profko aangaan. Met andere woorden wij moeten elk moment de samenwerking kunnen beëindigen.

De gedachte samenwerking met de Familiaren Commanderie “ An Elbe und Ostsee” heeft dit jaar nog geen uitvoering gekregen, waardoor dit voor komend jaar op het lijstje blijft staan.

Vicariefonds

In de begroting voor 2018 is wederom een verhoging van het budget met € 12.000 opgenomen voor de jaarlijkse uitkering aan de PKN-gemeenten in de Commanderijen. Dit in 2017 ingevoerde systeem voorziet in een eerlijke verdeling van bijdragen aan deze gemeenten, terwijl dat voorheen vrij willekeurig en selectief gebeurde.

Cultuurhistorie.

Het bewaren en beheren van het cultuurhistorische erfgoed van de Orde, waaronder het zeer importante en kostbare archief is een van de hoofddoelstellingen van de RDO.

Zoals in de inleiding reeds gezegd zal de begrotingspost de komende twee/drie jaar aanzienlijk worden belast met de gevolgen van het Beleidsplan Beheer Archieven RDO 2017-2020. Dit beleidsplan zal afzonderlijk in het Kapittel worden vastgesteld. Niettemin een korte weergave. Leidraad is dat er grosso modo sprake is van achterstand in onderhoud. Dit betreft in eerste instantie het Oud Archief (1221-1811).

De huidige inventaris behoeft verbetering en uitbreiding; de stukken dienen te worden herverpakt in de juiste omslagen en dozen; er zal een selectie worden gemaakt van topstukken/vitrinestukken welke zullen worden gedigitaliseerd en tenslotte zal een selectie van 1x 10m plus 2x 5m archiefstukken worden gedigitaliseerd.

Betreffende het Nieuw Archief (1811-2006).

Dit betreft 30 m voorlopig geïnventariseerd (periode 1811-1955) en ca. 30 m aanvulling. Allereerst zal een inleiding moeten worden samengesteld met beschrijving van de ontwikkelingen van de organisatie van de RDO in de aangegeven periode en de vorming en de bewerking van het archief. Dan zal een actueel bestand van de voorlopige inventaris, gedeelte 1811-1955 moeten worden samengesteld om vervolgens deze inventaris te verbeteren en uit te breiden.

Tenslotte is de selectie uit het gedeelte 1955-2006 aan de beurt. Daar is tot op heden niets aan gedaan. Dit gedeelte zal moeten worden beschreven en vervolgens samengevoegd en afgewerkt met de inventarisatie 1811-1955.

Naast de fysieke raadpleegbaarheid op het Duitse Huis (op maandagen is met de lancering van de nieuwe website de weg vrijgemaakt om het dienstenaanbod digitaal uit te breiden. Het online reserveren en scannen op verzoek, het online melden van fouten bij de beschrijvingen en het aanbod van alle toegangen en beschrijvingen als open data zullen allen in het 2° kwartaal van 2018 zijn gerealiseerd.

Alleen in 2018 zal nog een bijdrage worden verleend aan het promotieonderzoek van Jerem van Duyl naar de bezitsgeschiedenis van de Balije van Utrecht. Dit is conform de toezegging. Afronding van het onderzoek zal ca. een half jaar later plaatsvinden dan oorspronkelijk gepland in verband met persoonlijke omstandigheden. Dit heeft geen andere financiële consequenties.

2018 zal het eerste volledige jaar zijn, waarin conservator Renger de Bruin zal werken aan het prosopografisch onderzoek. Aanvankelijk was de bedoeling reeds per 1 januari 2017 hiermee te starten, doch door grote vertraging bij de Universiteit Utrecht is het onderzoek niet eerder dan 1 september van dit jaar van start gegaan. Inmiddels is het fonds op naam onder de naam

Godard van Reedefonds bij het Utrechts Universiteitsfonds ondergebracht. De Bruin is per gelijke datum bij de Universiteit in dienst getreden. De eerste 2,5 jaar zal het onderzoek voornamelijk gericht zijn op de geschiedenis van de Ridderschap van Utrecht, met uiteraard raakpunten met de RDO. Het gehele onderzoek is gerelateerd aan het door NWO gesubsidieerde onderzoek aan de Universiteit Utrecht "*Investment behavior, political change and economic growth in the Netherlands 1720-1920*". Renger de Bruin participeert in dit onderzoeksteam. Het onderzoek van De Bruin borduurt voort op zijn eerdere onderzoek voor de RDO, dat in 2012 gepubliceerd werd onder de titel "Bedreigd door Napoleon". Dit onderzoek, de onderzoeken van Prof. Hans Mol en de drie door de RDO gesubsidieerde promotieprojecten hebben geresulteerd in een positionering van de RDO in het internationale onderzoeksveld. De samenwerking met het Utrechts Archief en het nu gestarte onderzoek zullen die positie zeker de komende jaren verstevigen. De wetenschappelijke kennis zal het komende jaar ook weer tijdens een door de RDO te organiseren studiedag worden gedeeld, bovendien worden er rondleidingen op het Duitse Huis en lezingen, zowel in het land als internationaal over de geschiedenis van de Balije van Utrecht gehouden. De collectie (archief, portretreeks en overige objecten) speelt al jaren een rol in de museale wereld. Voor het komend jaar is bijvoorbeeld voorzien in een bruikleen aan het Jüdisches Museum in Berlijn in het kader van een tentoonstelling over Jeruzalem.

Vermogensbeheer.

Wil de RDO op de lange, zelfs zeer lange termijn zijn charitatieve rol als betekenisvol vermogensfonds blijven spelen zal steeds nauwkeurig gekeken moeten worden naar de beleggingsresultaten van het vermogen.

Niet onbelangrijk hierbij is dat wij er de voorkeur aan geven om de hoogte van het giftenbudget niet afhankelijk te laten zijn van de opbrengsten uit de portefeuille in enig jaar.

Organisatie.

In 2018 zal de vervanging van de huidige secretaris, die met pensioen gaat, de meest in het oog springende verandering zijn.